

Begrijpen met je handen

Annet Weterings en Sabine Plamper maakten een inspirerend boek over hoe kinderen ontdekken, onderzoeken, proberen, creëren en leren. In vijf afleveringen geven we je in tekst en beeld een voorproefje van dit boek. **TEKST: ANNET WETERINGS EN**

SABINE PLAMPER, FOTO'S: SABINE PLAMPER

Eenvoudig en goedkoop materiaal

Kinderen hoef je niet te vermaken, lazten we in de vorige aflevering: Pleister op de mond, handen op de rug. Bij het begeleiden van creatieve activiteiten is niet oordelen en geen sturende vragen stellen het belangrijkste uitgangspunt. Het gaat om het ervaren van het materiaal. Maar wat is goed en uitdagend materiaal? Waar halen we dat en hoe presenteer je het?

In de eenvoud ligt de kracht

Bij het zoeken naar materialen voor creatieve activiteiten hoef je niet aan ingewikkelde of dure dingen te denken.

Het motto is: hoe eenvoudiger, hoe beter. Het gaat erom dat kinderen er hun zintuigen bij kunnen gebruiken, dat ze het materiaal kunnen voelen, ruiken, proeven, bekijken en horen. Het belangrijkste is, dat het verwondering oproept: hé, wat is dit? Verwondering ontstaat door het betasten van iets onbekends, maar ook doordat je iets ziet of hoort wat je verbaast of verrast, licht, kleur of lucht: zonnestralen, een schaduw, je adem op het raam.

Samen materialen zoeken

Materialen liggen letterlijk voor het

oprapen, kijk maar in het bos, het park of op straat. Kinderen zijn dol op het verzamelen ervan, ze vullen er vaak hun zakken mee. Wat is er leuker dan er samen met hen en een paar tassen op uit te trekken? Zoek allerlei zandsoorten, blaadjes, veertjes, steentjes, slakkenhuisjes, schors, stokjes, beukenootjes, kastanjes of schelpen en maak zo je eigen verzamelingen. Doe ze in overzichtelijke potjes, bakjes, doosjes of schaaltes en bied ze ook zo aan. Misschien zijn er ook ouders die over bruikbaar restafval beschikken. Fietsbanden bijvoorbeeld kunnen heel

inspirerend materiaal zijn als je ze in stukken snijdt! Industrieel afval kun je goed gebruiken voor creatieve activiteiten. Staafjes en buisjes, dopjes, sterretjes, plankjes en doosjes (zie in het boek *Begrijpen met je handen* de foto op pagina 83), allemaal materialen die overblijven na een industrieel proces. Maar er zijn ook natuurlijke materialen; op het eerste gezicht heel eenvoudig, maar rijk in hun veelzijdigheid. Vaak zijn natuurlijke materialen nog niet in scholen, kindercentra, ateliers of werkplaatsen te vinden. Ze zien er rustgevend uit en kosten weinig.

Openeindmateriaal

Openeindmateriaal is materiaal dat voor meer dan één doel gebruikt kan worden. Een garenklosje kan een poppetje, vaas, stempel of boomstam zijn. Met openeindmaterialen wordt de verbeeldingskracht van kinderen aangesproken, méér dan met materialen met maar één doel: een brandweerauto is een brandweerauto en niets anders. Dat geldt ook voor kleurplaten: als je kinderen een voorgetekende vis in laat kleuren, of ze stickers van vliegtuigen of vlinders geeft, dan vul je al voor ze in hoe vissen, vliegtuigen of vlinders eruit horen te zien. Daarmee krijgen ze niet de kans om zich op eigen kracht ergens een eigen beeld van te vormen. En dat kunnen kinderen juist heel goed, een plank is al gauw een brug voor ze, en een doos een huis.

Veel van één soort

Het is vaak uitdagender en effectiever om van één soort materiaal *veel* aan te bieden dan van veel materialen een klein beetje. Tussen 'stenen' als materiaal heb je veel keus: stukken rots, marmer of andere steensoorten, gepolijste stenen, grote kiezels en grof zand. Stenen bieden kinderen de gelegenheid om te tellen, te rangschikken, te sorteren, te combineren en te mengen en om zelfbedachte vormen van te leggen. En knopen zijn eindeloos in te zetten: je kunt

ermee sorteren, tellen en rekenen, spelletjes doen en een verhaal mee laten spelen.

Verbindingsmateriaal

Vaak wordt onderschat hoe belangrijk verbindingsmateriaal is. Het zou altijd op voorraad en voor het grijpen moeten liggen; juist door het verbinden van het ene materiaal met het andere kan iets heel nieuws ontstaan. Verbindingsmateriaal wordt weer een uitingsmiddel op zich als je laat tekenen met papierplakband (schilders-tape), eroverheen laat verven en het plakband er vervolgens weer af laat halen. Kinderen kunnen papierplakband zelf scheuren, plastic plakband kunnen ze knippen. Soms is verbindingsmateriaal ook 'een lange lijn waarmee je kunt tekenen', zoals wol, draad, elastiek, koord, breed band en touw. Andere verbindingsmaterialen zijn wasknijpers, lijm en behangplaksel.

»

Gereedschap en materiaal: echt is beter dan nep

Geef kinderen echt en goed gereedschap. Doordat ze het herkennen uit de volwassenenwereld spreekt het ze aan. Schildermaterialen uit een winkel voor kunstenaarsbenodigdheden zijn van veel betere kwaliteit dan 'kindergereedschap'. Het is iets duurder, maar het gaat veel langer mee. Jonge kinderen vanaf anderhalf jaar kunnen al overweg met goede kinderscharen, verfrollers, schuursponsjes, scheerkwasten, tandenborstels en kammen. Zo leren ze gereedschap goed kennen en hanteren. Zelfs dreumesen gaan in de weer met pipetjes, plastic reageerbuisjes en strooibussen. In plaats van in het gebruikelijke, soms felgekleurde, plastic zou je materiaal aan kunnen bieden in glazen, metalen, houten of rieten schaalpjes. Bied echte klei aan met een houten hamer en zeefjes, in plaats van gekleurde klei met plastic vormpjes.

Eenvoudig, interessant en spannend materiaal dat weinig of niets kost

- Levensmiddelen als rijst, pasta, couscous, linzen (over datum of restjes).
- Deksel, doppen en kroonkurken, alle vormen en maten.
- Blikjes zonder scherpe rand.
- Schone, reclamevrije verpakkingen, bakjes en schaalpjes (liefs stapelbaar) van piepschuim, riet, metaal, of hout, of plastic.
- Weckpotten of andere glazen potten voor het opbergen van materialen.
- Fietsbanden, wielotjes, boutjes, knopen, ringetjes, oude postzegels (technische en *echte* materialen uit het dagelijks leven)
- Gedroogde bloemen, zaden, pitten, noten, dennenappels, andere natuurvondsten, of keukenresten.

- Stevig papier (minimaal 160 grs) in alle formaten, van visitekaartjes tot A0.
- Kartonnen kokers (in korte stukjes gezaagd) en verschillende soorten karton.
- Stokken en stenen van allerlei kleuren en maten en verschillende soorten zand.
- Oude tijdschriften, of boeken met mooie foto's (*National Geographic*, natuurbladen, techniek- of autotijdschriften) om te verknippen, of om een bibliotheek mee op te bouwen.

Materiaal als basis voor rekenen en taal

Tegenwoordig is er in kindercentra en basisscholen steeds meer aandacht voor reken- en taal oefeningen. Daarbij wordt vaak vergeten dat materialen het middel bij uitstek zijn om reken- en taalbegrippen aan te leren. Door te voelen, ervaren kinderen wat dik en dun, koud en warm is, door te kijken wat licht en donker is, en kleur. Door te luisteren naar materiaal horen ze de geluidseigenschappen: wel eens het kletsen van een vlakke hand op natte klei gehoord? Kortom: door het hanteren van materialen krijgen kinderen letterlijk de sleutel tot leerervaringen in handen. <

Het boek

Begrijpen met je handen/ Een andere kijk op kind en creativiteit, door Annet Weterings en Sabine Plamper, is een uitgave van Reed Business Education. ISBN 978 90 35235243. Prijs € 25, 95.

De foto op de cover van dit nummer komt uit het boek: **Begrijpen met je handen.**

